

Justitiedepartementet
103 33 Stockholm

Yttrande över ”Beslag och husrannsakan – ett regelverk för dagens behov” (SOU 2017:100)

(Justitiedepartementets diariernr: Ju2017/09710/Å)

Anmodad att yttra sig över rubricerat betänkande får hovrätten anföra följande.

Allmänt

Hovrätten instämmer i att det finns ett behov av att anpassa de straffprocessuella tvångsmedlen till den digitala verklighet vi numera lever i. Hovrätten ställer sig därför i allt väsentligt bakom utredningens förslag och anser att utredningen på det stora taget lyckats väl med att utforma de föreslagna bestämmelserna på ett teknikneutralt sätt och integrera dem i det befintliga regelverket.

Hovrätten ifrågasätter emellertid behovet av att vid sidan om teknikanpassning av bestämmelserna utvidga möjligheterna till användning av straffprocessuella tvångsmedel.

Utredningen motiverar – i de delar utredningens förslag går längre än till en ren teknikanpassning – sina förslag med att den ”it-relaterade” brottsligheten har ökat. Det är naturligtvis korrekt att den så definierade it-relaterade brottsligheten har ökat. Påståendena bygger emellertid på resultaten av den undersökning som presenteras i BRÅ:s Rapport 2016:17. Som it-relaterad brottslighet har BRÅ definierat inte bara brottslighet där IT är målet eller medlet utan all brottslighet som avsatt digitala spår som kan användas som bevisning. Det är

en definition som träffar i stort sett varje tänkbart brott. Det som i andra sammanhang betecknas som ett övervakningssamhälle kan lätt bli ett sådant om man ger polisen en alltför omfattande tillgång till den digitaliserade informationen. Bland annat därför avstyrker hovrätten förslagen som avser skyldighet att medverka till biometrisk autentisering samt begränsning av beslagsförbud (motsv.) i närståendefallen. Hovrätten anser också att möjligheten till undersökning på distans bör förbehållas misstankar om brott med lägsta föreskrivet straff om ett års fängelse, för det fall regler om sådan undersökning över huvud taget kan anses få en praktisk betydelse.

Hovrätten återkommer närmare till utredningens förslag i det följande.

Informationsbärare (avsnitt 3.7.1)

I avsnitt 3.7.1 tar utredningen som en utgångspunkt för sitt fortsatta resonemang upp och diskuterar begreppet informationsbärare. Utredningen tar upp men väljer att inte låta det digitala formatet vara avgörande för definitionen. Utredningen väljer dock att särskilja *elektroniska* informationsbärare. Detta är nog sett inte nödvändigt, eftersom utredningens förslag i slutänden inte gör en sådan distinktion.

Hovrätten vill ändå framhålla att det för att åstadkomma en teknikneutral lagstiftning är viktigt att inte snäva in på att informationen eller informationsbäraren är elektronisk. Inte heller är en åtskillnad mellan digitalt och analogt lagrad information lämplig.

Undersökning på distans (kap. 6.6–6.9)

Förslaget om undersökning på distans möjliggör tillgång till en mycket stor mängd information. Förutsättningarna för att en sådan undersökning ska få göras föreslås i princip motsvara vad som gäller för husrannsakan. Det är alltså tillräckligt att någon är skäligen misstänkt för ett brott på vilket fängelse kan följa för att det som personen har lagrat på nätet ska få undersökas.

Den som för andra gången ertappas med att inte ha skannat alla varorna i kundvagnen i snabbköpet kan antagligen skäligen misstänkas för ringa bedrägeri, ett brott på vilket fängelse kan följa. Tröskeln för att göra en undersökning på distans är alltså ytterst lågt satt. Den enda begränsningen skulle vara den som följer av proportionalitetsprincipen.

Mängden information om en enskild person som kan bli tillgänglig genom en undersökning på distans är mycket stor. Det har under senare tid särskilt uppmärksammats vilka stora mängder information som leverantörer av olika molntjänster eller sociala media har om sina användare. Att vid en lös misstanke om brott som får betecknas som bagatellartade öppna för polisiär insyn endast begränsad av proportionalitetsprincipen ter sig äventyrligt.

Hovrätten förespråkar därför att undersökning på distans endast får genomföras när misstanken avser brott med ett minimistraff på fängelse ett år eller mer.

Utredningen föreslår att föremålet för undersökning på distans ska vara en upptagning för automatiserad behandling. Begränsningen till sådana upptagningar som är för automatiserad behandling framstår inte som tillräckligt övervägd. Föremålet för undersökningen bör kunna vara en upptagning, vilken som.

Frågan om territoriella begränsningar (kap. 6.10)

Hovrätten anser att gällande rätt för närvarande inte medger att svenska myndigheter genomför undersökningar på distans när informationens lagringsplats är belägen utanför svenskt territorium. Även om vissa stater godtar andra anknytningsmoment anser hovrätten att Sverige inte ensidigt kan utvidga sina befogenheter att utöva makt utanför landets gränser genom en ändring av praxis utan detta kräver internationell samsyn.

Mot denna bakgrund och med beaktande av att det för de brottsutredande myndigheterna sällan torde vara möjligt att bedöma var lagringen faktiskt sker kan det ifrågasättas vilken praktisk betydelse förslaget om undersökning på distans skulle få.

Biometrisk autentisering (kap. 6.11 och 7.9)

Hovrätten avstyrker förslaget om skyldighet att medverka till biometrisk autentisering.

En sådan skyldighet riskerar att komma i konflikt med rätten att inte belasta sig själv. Värdet av ett sådant tvångsmedel kan också ifrågasättas eftersom det är oklart i vilken utsträckning åtgärden kan genomföras utan att personen frivilligt medverkar. I vart fall bör det finnas ett i lag angivet krav på särskilda skäl när man använder ett sådant tvångsmedel mot en person under 15 år som inte är misstänkt för brott.

Kopiering och fotografering (kap. 7.7.5)

Hovrätten välkomnar att det införs en lagreglerad rätt till kopiering och anser att utredningens förslag i denna del är välavvägda. Dock bör kopieringsreglerna även uttryckligen omfatta fotografering av handlingar.

Avskaffande av beslagsförbud i närståendefallen (kap. 8.5)

Hovrätten avstyrker förslaget om att avskaffa beslagsförbudet i närståendefallen och anser att motsvarande förbud bör finnas mot kopiering.

De skäl utredningen anför för att ta bort beslagsförbudet i närståendefallen är i mycket hänförliga till att dagens meddelandeutväxling sätter spår som inte förr fanns att tillgå; det personliga mötet har ersatts av digitalt utväxlade meddelanden. Det är givet att de brottsutredande myndigheternas intresse av att ta del av denna information är stort. I detta hänseende skiljer sig läget inte från hur det var på 1940-talet, men intresset koncentrerades då till traditionella brev.

Det finns inte heller något underlag redovisat som tyder på att kriminella i större omfattning än tidigare skulle vara närstående. Om gärningsmannen filmar utförandet av brottet, omfattas inte filmen som sådan av beslagsförbudet. När det gäller brott i nära relationer finns alltid möjligheten för målsäganden

att lämna ut meddelandet. Vad utredningen anför om olägenhet för målsäganden av att under en tid avstå från sin mobiltelefon eller annan informationsbärare för att meddelandena ska kunna kopieras väger inte tungt.

I den mån det ändå kan anses finnas ett behov av att komma åt meddelanden mellan närstående väger detta enligt hovrättens mening inte så tungt att utredningens förslag bör genomföras.

Beslagtagna handlingars rättsliga status (kap. 11.4.1)

Hovrätten noterar att Högsta förvaltningsdomstolen nu har meddelat dom i mål 2687-17 och att målets utgång är i linje med vad utredningen antagit.

Övrigt

I den föreslagna lydelsen av 2 § offentlighets- och sekretessförordningen (2009:641) torde saknas ett *i* i de första strecksatserna under respektive myndighet, dvs. handlingar som tagits i beslag eller som är lagrade *i* en beslagtagn informationsbärare.

Detta yttrande har beslutats av hovrättsråden Björn R. le Grand, Elisabeth Hägglund Nortén och Per G Hansson samt tf. hovrättsassessorn Hannah Nilsson (referent).

Björn R. le Grand

Hannah Nilsson